

بسمه تعالي

سازمان خصوصی سازی

درخواست برای طرح نامه پژوهشی
Request for Proposal (RFP)

مشخصات طرح پژوهشی

۱- عنوان تحقیق:

ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده

۲- کارفرما:

سازمان خصوصی سازی

۳- موضوع تحقیق:

عبارت است از ارزیابی عملکرد تعداد 18 شرکت که از ابتدای دولت یازدهم تا سال 1394 بیش از ۵۰٪ سهام آنها توسط سازمان خصوصی سازی به بخش غیردولتی واگذار شده و یا واگذاری سهام کنترلی داشته اند^۱. این تحقیق دوران سه سال قبل از واگذاری را با دوران پس از واگذاری شرکتهای مذکور، بر اساس شاخص های عملکردی مقایسه نموده و سپس به تحلیل نتایج حاصله می پردازد.

لازم به ذکر است تحقیق حاضر سهام واگذار شده در قالب طرح توزیع سهام عدالت و رد دیون دولت (انتقال اصل سهام) و همچنین بنگاههای واگذار شده به صورت اموال و دارائیهای را شامل نمی شود.

۴- نوع تحقیق:

کاربردی

۵- بیان مسئله (شامل طرح مسئله، ضرورت و اهمیت آن):

بدون تردید تضمین کننده موفقیت سیاست خصوصی سازی و دستیابی به اهداف عالیه آن، طراحی، تدوین و اجرای یک سیستم هدفمند و کامل نظارتی و ارزیابی عملکرد است تا با بهره گیری از این سیستم بتوان نقاط مثبت اجرای این برنامه را تقویت و عارضه ها و نکات منفی آن را به حداقل رساند. اجرای طرح ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده موجب می شود تا اولاً میزان نیل به اهداف واقعی خصوصی سازی مورد سنجش قرار گیرد و دلایل موفقیت و عدم موفقیت دستیابی به این اهداف تبیین شود و در نتیجه از این طریق بتوان پیشنهادات کاربردی لازم را در حوزه های خرد و کلان اقتصادی به منظور بهبود فرآیند اجرایی خصوصی سازی ارائه نمود؛ و ثانیاً با توجه به تصورات و

^۱ . سهام کنترلی عبارت از حداقل میزان سهامی است که دارنده آن قادر به تعیین اکثریت اعضاء هیأت مدیره شرکت باشد. شرکتهایی که خریداران آنها به واسطه خرید سهام از سازمان خصوصی سازی، با احتساب موجودی سهام قبلی در اختیار خود، به سهامدار کنترلی تبدیل شده اند، نیز مشمول این ارزیابی قرار می باشند.

نظریات غیر کارشناسی و بعضاً متناقض در خصوص آثار اجرای برنامه خصوصی سازی بر برخی از شاخص های اقتصادی و اجتماعی مهم از جمله سودآوری، بهره‌وری و سطح اشتغال شرکت های واگذار شده و همچنین بکار بردن اصطلاحاتی از قبیل ویران شدن شرکتها، بیکار شدن کارگران و ... و منسوب نمودن این اتفاقات به نتایج حاصل از خصوصی سازی، اجرای طرح ارزیابی عملکرد شرکت های واگذار شده باعث خواهد شد تا بتوان به یک معیار علمی جهت ارزیابی صحت و سقم این نظریات دست یافت و در نتیجه به تنویر افکار عمومی در این خصوص کمک نمود. بر این اساس اجرای برنامه ارزیابی عملکرد شرکت های واگذار شده می تواند راه حل مناسبی برای پاسخگویی به این ابهامات باشد.

با عنایت به موارد مذکور، سازمان خصوصی سازی تاکنون در چندین نوبت اقدام به ارزیابی عملکرد شرکت های واگذار شده به بخش های غیر دولتی نموده است. در سالهای ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به ترتیب عملکرد ۲۸ و ۳۳ شرکت واگذار شده از منظر ۸ معیار و ۹۱ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفت.

در سال ۱۳۸۹، تأکید بیشتری بر استفاده از معیارهای کمی صورت پذیرفت. در این خصوص عملکرد ۳۸ شرکت واگذار شده بر اساس سه معیار مالی، بهره‌وری و اشتغالزایی مورد بررسی قرار گرفت.

در سال ۱۳۹۰، ارزیابی عملکرد شرکت های واگذار شده در قالب یک طرح پژوهشی از طریق برون سپاری و با هدف ارائه مدل و الگوی جدید برای ارزیابی عملکرد شرکت های واگذار شده در دستور کار قرار گرفت. مدل جدید مشتمل بر ۵ معیار و ۱۷ شاخص بوده است؛ و برای ارزیابی عملکرد ۱۰ شرکت تولیدی و خدماتی اجرائی گردید.

در سال ۱۳۹۱، تعدیلاتی در زمینه شاخص ها و معیارهای ارزیابی عملکرد انجام گرفت. این امر منجر به تهیه و تدوین مدلی مشتمل بر ۴ معیار و ۴۲ شاخص کمی و قابل اتکا در قالب یک مدل جدید ارزیابی عملکرد گردید. این مدل در سال ۱۳۹۲ با همان کیفیت تدوین شده در سال قبل، برای ارزیابی عملکرد ۱۰ شرکت مورد استفاده قرار گرفت.

در سال ۱۳۹۳ مجدداً تعدیلاتی در مدل سالهای قبل صورت پذیرفت و مدل جدیدی برای ارزیابی عملکرد شرکت های واگذار شده ارائه گردید. این مدل با ۴ معیار "مالی و بورس"، "اقتصادی و بهره‌وری"، "اشتغال و منابع انسانی" و "مدیریت فرآیند و نوآوری" و ۲۶ شاخص برای ارزیابی عملکرد تعداد ۶۰ شرکت واگذار شده اجرائی گردید. با عنایت به اینکه در تجزیه و تحلیل شرکت های واگذار شده به بخش خصوصی، ضرورت دارد که محیط عمومی اقتصاد کشور که بنگاه های اقتصادی بطور اعم و شرکت های واگذار شده بطور اخص در آن محیط فعالیت می کنند، نیز مورد بررسی قرار گیرد، لذا در این سال با استناد به چند شاخص مهم و مطرح کلان اقتصادی وضعیت عمومی اقتصاد کشور نیز تشریح گردید و متعاقباً پس از بررسی وضعیت اقتصادی کشور، به تجزیه و تحلیل شاخصهای محاسبه شده شرکتها پرداخته شد.

در سال ۱۳۹۴، با انجام تغییراتی در مدل سال ۱۳۹۳، مدل مورد نظر بر اساس ۴ معیار و ۲۳ شاخص تدوین گردید؛ که از ۲۳ شاخص مورد بررسی، ۲۰ شاخص کمی و ۳ شاخص کیفی بوده و بنا به درجه اهمیت آنها امتیازات

مختلفی برای آنها در نظر گرفته شد. امتیازات در نظر گرفته شده جمعاً ۱۰۰۰ امتیاز بوده است؛ که ۳۷۰ امتیاز آن به معیار "مالی و بورس"، ۳۰۰ امتیاز به معیار "اقتصادی و بهره‌وری"، ۲۵۰ امتیاز به معیار "اشتغال و منابع انسانی" و ۸۰ امتیاز به معیار "مدیریت فرآیند و نوآوری" تخصیص یافت. مدل مذکور نهایتاً برای رتبه بندی ۲۲ شرکت بکار گرفته شد.

در سال ۱۳۹۵، موضوع مجدداً از طریق برون‌سپاری در دستور کار این سازمان قرار گرفت و با دو مرکز علمی و پژوهشی جهت تدوین و اجرای مدل قرارداد منعقد گردید. مدل تدوین شده در سال مذکور مشتمل بر ۷ معیار و ۲۷ زیرمعیار (شاخص) بود و در آن از روش‌های جدیدی برای امتیازدهی به شاخص‌ها استفاده شد. در این راستا عملکرد سه سال قبل با سه سال پس از واگذاری و همچنین عملکرد سه سال قبل با همه سالهای پس از واگذاری ۹۴ شرکت واگذار شده به تفکیک شاخص‌های مدل، استانهای مختلف کشور، روش واگذاری و اندازه شرکت مقایسه گردید. همچنین مدل مورد نظر متناسب با صنایع مختلف تعدیل و مجدداً وضعیت شرکت‌های واگذار شده در هر صنعت بر اساس مدل تعدیل شده، مورد بررسی قرار گرفت و نسبت به مقایسه تطبیقی شرکت‌های واگذار شده در هر صنعت با شرکت‌های شاهد دولتی و خصوصی فعال در همان صنعت اقدام گردید. نهایتاً به منظور بررسی دقیق و تجزیه و تحلیل مناسب پیرامون نتایج موفق و ناموفق حاصل از واگذاریها، ضمن مراجعه حضوری به ۵ شرکت منتخب و انجام مصاحبه‌های عمیق میدانی با مدیران و کارکنان آنها، وضعیت قبل، حین و پس از واگذاری آنها مورد بررسی قرار گرفت.

حال این سازمان در سال ۱۳۹۶ نیز در نظر دارد از طریق برون‌سپاری، ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده در

چارچوب موضوع تحقیق به شرح بند ۳ فوق را مجدداً در قالب مشخصات این RFP عملیاتی سازد.

۶- انتظارات تحقیق:

- ۱-۶- ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده در سطح خرد
- ۲-۶- ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده در سطح صنعت
- ۳-۶- تحلیل علل تغییر عملکرد شرکت‌های واگذار شده
- ۴-۶- مقایسه عملکرد شرکت‌های واگذار شده با برخی از شرکت‌های دولتی و خصوصی در صنعت مشابه و شاخص‌های مهم هر صنعت

۷- مراحل انجام تحقیق:

مرحله ۱- ارزیابی عملکرد کلیه شرکت‌های واگذار شده، در سطح خرد بر اساس یک مدل خاص ارزیابی عملکرد

انتظار بر آن است که محقق در این مرحله از کار، علاوه بر بررسی و شناخت اجمالی شرکت‌های واگذار شده و صنایع مربوطه، با استفاده از مدل مورد نظر (مشمول بر شاخص‌ها، زیرشاخص‌ها و امتیازات مربوطه)، عملکرد شرکت‌های واگذار شده به شرح پیوست شماره (۱)^۱ را در سطح خرد و در چارچوب ذیل مورد ارزیابی و سنجش قرار دهد:

الف- عملکرد شرکت‌ها بر اساس کل امتیازات شاخص‌ها و همچنین به تفکیک هر شاخص، برای سه سال قبل و همه سالهای پس از واگذاری.

ب- عملکرد شرکت‌های واگذار شده در سه سال قبل و همه سالهای پس از واگذاری از منظر شاخص‌ها و امتیازات مربوطه به تفکیک استانهای مختلف کشور؛

ج- عملکرد شرکت‌های واگذار شده در سه سال قبل و همه سالهای پس از واگذاری از منظر شاخص‌ها و امتیازات مربوطه به تفکیک روش واگذاری؛

د- عملکرد شرکت‌های واگذار شده در سه سال قبل و سه سال پس از واگذاری و همچنین سه سال قبل و همه سالهای پس از واگذاری از منظر شاخص‌ها و امتیازات مربوطه به تفکیک اندازه شرکت و یا هر شیوه دیگر مد نظر مجری.

نکته: ضروری است تمرکز اصلی مدل پیشنهادی محقق بر سنجش شاخص‌های بهره‌وری، اشتغال، سرمایه‌گذاری و صادرات باشد؛ اضافه کردن سایر شاخصهای مهم و همچنین نحوه امتیاز دهی به شاخصهای مدل با پیشنهاد مجری و تأیید سازمان صورت خواهد پذیرفت.

مرحله ۲- ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده به تفکیک صنعت

با عنایت به اینکه معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد در صنایع مختلف می‌تواند متفاوت باشد؛ لذا ضروری است محقق شرکت‌های مورد نظر را بر اساس صنایع مختلف طبقه‌بندی نموده و سپس با تعدیل و اصلاح مدل اولیه متناسب با هر صنعت، نسبت به ارزیابی عملکرد شرکت‌های موجود در هر صنعت با مدل تعدیل شده اقدام نماید. نکته: معیارها و شاخص‌ها و امتیازات مربوط به مدل مورد نظر برای هر صنعت بر اساس پیشنهاد محقق و تأیید سازمان خواهد بود.

مرحله ۳- مقایسه عملکرد شرکت‌های واگذار شده با شرکت‌های دولتی و خصوصی موجود در آن صنعت که فرآیند خصوصی‌سازی را طی نکرده‌اند

با عنایت به تأثیر غیر قابل انکار برخی از متغیرهای بیرونی مهم از جمله تحریم، تورم، فضای کسب و کار، رشد جمعیت، رکود و رونق و ... بر عملکرد شرکت‌ها، ضروری است به منظور خارج نمودن این اثرات و شفاف‌سازی اثر خالص اجرای برنامه خصوصی‌سازی بر عملکرد شرکت‌های واگذار شده، عملکرد برخی از این شرکت‌ها با تعدادی از شرکت‌های

^۱ - فهرست شرکت‌های پیوست شماره (۱)، در صورت نیاز تکمیل خواهد شد.

دولتی و خصوصی که در همان صنعت فعال هستند و فرآیند خصوصی سازی را طی نکرده اند (اسامی این بنگاهها با پیشنهاد محقق و موافقت سازمان مشخص می گردد)، طی دوره زمانی مشابه مقایسه گردد. این مقایسه بنا به پیشنهاد مجری و موافقت سازمان می تواند بر اساس معیارها و شاخص های تعریف شده برای هر صنعت و یا سایر معیارها و شاخص های مناسب انجام پذیرد. همچنین می بایست با استفاده از روش های آماری، معناداری تفاوت های عملکردی فی مابین، بصورت زیر مورد سنجش و آزمون قرار گیرد:

الف- تفاوت عملکرد شرکتهای واگذار شده (شرکتهای منتخب) با عملکرد برخی از شرکتهای دولتی که در همان صنعت فعال هستند و فرآیند خصوصی سازی را طی نکرده اند.

ب- تفاوت عملکرد شرکتهای واگذار شده (شرکتهای منتخب) با عملکرد برخی از شرکتهای خصوصی که در همان صنعت فعال هستند و فرآیند خصوصی سازی را طی نکرده اند.

مرحله ۴- تحلیل نتایج تحقیق:

در این مرحله می بایست اقدامات زیر صورت پذیرد:

الف- با توجه به نتایج حاصل از اجرای مدل مورد نظر برای شرکتهای واگذار شده و همچنین نتایج حاصله از اجرای مدل ذی ربط در صنعت مربوطه و مقایسه عملکرد شرکتهای واگذار شده با شرکتهای شاهد دولتی و خصوصی، نسبت به تحلیل شرایط و وضعیت شرکتهای واگذار شده در سالهای قبل و پس از واگذاری از منظر کلیه شاخص ها و مجموع امتیازات اقدام گردد.

ب- علل و عوامل موفقیت و عدم موفقیت در واگذاری ها تبیین شود.

۸- حداکثر زمان انجام تحقیق:

۵ ماه

۹- هزینه انجام تحقیق:

اعتبار کل این تحقیق عبارت است از ۵۰۰ میلیون ریال

۱۰- چارچوب طرح نامه تحقیق:

ضروری است متقاضی، طرح نامه پژوهشی خود را در قالب فرمت طرح نامه های پژوهشی مورد نظر این سازمان، موجود در منوی "طرح های پژوهشی سازمان"، بخش "فرم طرح نامه های پژوهشی"، تهیه و ارسال نماید.

۱۱- مهلت ارسال طرح نامه تحقیق:

حداکثر زمان ارسال طرح‌نامه پژوهشی تا تاریخ ۱۳۹۶/۱۲/۲۵ می‌باشد.

۱۲- نحوه ارسال طرح‌نامه تحقیق:

متقاضیان می‌بایست طرح‌نامه‌های پژوهشی خود را جهت بررسی و اعلام نظر به آدرس ایمیل این سازمان به نشانی research@ipo.ir ارسال نمایند.

۱۳- تماس با سازمان:

جهت کسب اطلاعات بیشتر، با شماره تلفن ۱۹-۸۸۰۸۹۹۰۱ (داخلی ۲۶۲۴)، آقای اسلامی‌نژاد، تماس حاصل فرمایید.